

જો ગાયન ન ગાવામાં આવે તે કાઢી નાખેલું સમજવું.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

ઉષા કુમારી

નાટકનાં ગાયનો.

શ્રી મોરબી આર્ય સુબોધ નાટક મંડળી માટે

પ્રયાજક:—

રઘુનાથ ત્રિભુવનદાસ બ્રહ્મભટ્ટ, નડીયાદ.

બુદ્ધદેવ, સૂર્યકુમારી, જગત્વિજય ઇત્યાદિ

સુપ્રસિદ્ધ નાટકોના લેખક.

પ્રકાશક:—

ત્રેમીલાલ મૃગજીભાઈ આશારામ એ.આ.

મોરબી આર્ય સુબોધ નાટક મંડળીના માલિક.

ગેષ્ટી નાટકશાળા, બોરીબંદર સ્ટેશન સામે, મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૨૭. પ્રત ૫૦૦૦.

સંવત ૧૯૭૮.]

[સને ૧૯૨૨.

(અન્ય સ્વામિત્વના સર્વ હક્ક પ્રસિદ્ધકર્તાએ ૨૭૨૮૨ કરાવ

સ્વાધીન રાખ્યા છે માટે તેમની રજા સિવાય કોઈએ

છાપવું, છપાવવું કે ભજવવું નહિ.)

કિંમત ચાર આના.

ગ્રાપનાર:—મગનલાલ જગજીવનદાસ, (૨૦૮૧-૭૮.)

શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૬, નાગદેવી રસ્તા, મુંબઈ, ૩.

भवति हृदयहारि कापि कस्यापि कश्चित्
 न खलु गुणविशेषः प्रेमबन्धप्रयोगे ।
 किसलयति वनान्ते कोकिलालापस्ये
 विकसति न वसन्ते मालती कोऽत्र हेतुः ॥ १ ॥
 “नलचम्पू”

रस अर्जुन ओम्मा नारी जीवे अनिश्च नाथ विहारी.

प्रेमानन्द.

१९१५
 विद्यापीठ
 अशासक
 अशासक
 अशासक

५-१२-४

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય.

[ગુજરાતી કૉપીરાશ્ટ્રિટ વિભાગ]

ક્ર. ૧૦૨૬૨ વર્ગિક

નામ ડી. જી. મારી

૧-૧૨-૭

ઉષા કુમારી

નાટકના મુખ્ય પાત્રો.

પુરૂષ પાત્રો.

બાણાસુર.....શોણીનપુરનો મહારાજ, બલીરાજનો પુત્ર, ઉષા કુમારીનો પિતા.

કૌભાંડ.....બાણાસુરનો મંત્રી.

ઇંદ્ર.....સ્વર્ગાધીશ.

અધકાસુર....દાનવ રાજા.

અનિરુદ્ધ.....શ્રી કૃષ્ણનો પૌત્ર, ઉષાકુમારીનો પતી.

શ્રીકૃષ્ણ.....ત્રિલોકાધીશ ભગવાન.

પાનાજી }
માનાજી } ...ત્રણ ઠગ.
દગડજી }

નારદ.....બ્રહ્માના માનસીક પુત્ર દેવર્ષી.

શંકર, લોકપાળો, અનુચરો, દરબારીઓ, ઇત્યાદિ.

સ્ત્રી પાત્રો.

ઉષાકુમારી...સોણીતપુર નરેશ બાણાસુરની પુત્રી, અનિશ્ઠની
સ્ત્રી, આર્ય સંસારમાં ઓખાને નામે પંકાતી
ભારતની મહા સતી.

ચિત્રલેખા.....માનવી શરીર ધારણ કરી આવેલી વિધાત્રી,
ઉષાની સખી.

બાણમતી.....બાણાસુરની મહારાણી.

હીરા-માકી...કગની છોકરીઓ.

પાર્વતી, ઇંદ્રાણી, અષ્ટ પટરાણીઓ, સાહેલીઓ, અપ્સરાઓ,
દાસીઓ, ઇત્યાદિ.

શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥

ઉપાકુમારી નાટકનો ટુંક સાર.

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—વિહાર ઉપવન.

ઉપાકુમારી અને સાહેલીઓનો સ્વર્ગ અને મૃત્યુલોકની પુલના વિષે સંવાદ. અંધકાસુરે ઉપાકુમારી હરણ કરવા આવવું. અનિરુદ્ધે આવી તેને બચાવવી. ઉપા-અનિરુદ્ધ પ્રથમ પ્રેમદર્શન.

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—રસ્તો.

હીરા અને માકી નામની બે ઠગની છોકરીઓએ મુસાફરોને ફસાવવા આવવું. પાછળથી પાનાજી અને માનાજી નામના બે ધુતારાઓ આવવું. છોકરીઓના આપે આવી તેમને પોતાને ઘેર લઇ જવા.

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ—નંદનવન.

કુંકુમ ને કાજળના થાળ લઇ માનવીના ભાગ્ય લખવા નીકળેલી નિધાતા ને નારદનો સંવાદ. દિગ્વિજયમાં નીકળેલા બાણ-

સુરનું આગમન. યુદ્ધમાં ઇંદ્રનો પરાજય, વિધાત્રીના કહેવાથી
બાણાસુરે કેલાસ ઉપાડવા જવું. શંકરે શ્રાપ આપવો.

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—ઠગનું ઘર.

મહેમાનોને ફસાવવા જતાં ઠગની છોકરીઓનું ફસાવું. પાનાજી
અને માનાજીએ છોકરીઓને ઉપાડી જવી.

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ—ગૌરીમંદિર.

ગૌરીપુજન અર્થે આવેલી ઉષા અને સાહેલીઓનો વાર્તાલાપ.
શંકરના શ્રાપથી ઉશ્કેરાયેલા બાણાસુરે ઉપાને નાશ કરવા આવવું.
ઉપાના કાલાવાલા. ચીત્તલેખાએ સંસારનું મિથ્યાપણું સમજાવવું.
બાણામતી, કૌલાંડ, ઇત્યાદીનું આગમન. પ્રચંડ મહત્વાકાંક્ષાને વશ
થયેલા બાણાસુરનો ઉન્માદ. મંદિરમાંથી પારવતીના આયુધોનું
નીકળવું. પારવતીના તેજથી બાણાસુરે અંજલિ જવું. (ટપ્પલો.)

—:૦:—

અંક ૨ જો.

—000—

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—સમુદ્રમાં ઉપાનો એકડંડીઓ મહેલ.

જન્મભર કુમારી રાખવાના હેતુથી એકડંડીયા મહેલમાં કેદ
કરેલી ઉપાનો વિરહાલાપ. સખીઓના આશ્વાસન. સ્વપ્નમાં અનિ-

રૂઢ સાથે લક્ષ્મી. જગૃત થઈ અનિરૂદ્ધને શોધતાં ચિત્રલેખાનું આગમન. સખીની આત્મશાંતી ચિત્રલેખાએ તેના સ્વપ્નના પતિને ચિત્રમાં દેખાડવો. ઉપાની તેને પરણવાની અધીરાઈ. ચિત્રલેખાએ અનિરૂદ્ધને લેવા આકાશ માર્ગે ઉડવું. (સીન ટ્રાન્સફર)

સોનાની દારીકાનો દેખાવ. સુદર્શનચક્રનું આગમન. નારદે આવી ચિત્રલેખાને ચક્રમાંથી બચાવવી. ચિત્રલેખાએ અનિરૂદ્ધનો હીરોળો ઉપાડી ઉપા પાસે લઈ જવું.

પ્રવેશ ૨ જો.

પાનાજીને માનાજીનો ધર સંસાર. દગડુજીએ સાધુ બની આવવું. વેલજી શેરે બાયડી પરણવા આવવું. બન્નેનો ફળેતો. પાછળથી દગડુજીએ છોકરીને ઉપાડી જવી. પાનાએ પાછળ જવું.

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ—ઉપાનું અંતઃપુર.

અનિરૂદ્ધનું જાગૃત થવું. ઉપાની સખીઓએ તેને બતાવવો. ચિત્રલેખાનો નર્મ વિનોદ. નારદે આવી ઉપા અનિરૂદ્ધના ગાંધવં લક્ષ્મી કરવાં. કૌલાડે આવી તેમને બાંધી લઈ જવાં.

પ્રવેશ ૪ થો.

દગડુજીએ પાનાજીને બાંધી લાવવો. હીરા ને માકાએ તેને છોડાવવો. માનાજીનું પકડાવું. પાનાજીએ ગેર બની આવવું. માનાજીનો માતાને ભોગ ધરાવવાનો ઠરાવ. હીરાએ માતા બનવા જવું.

પ્રવેશ ૫ માં.

સ્થળ—બાણાસુરની રાજસભા.

બાણાસુરનું વિજયના ઉન્માદથી પુલાવું. અચાનક સભા મંડ-
પના સ્તંભનું અને ધ્વજનું તૂટી પડવું. કોભાડે આવી ઉપાના
લમ થઇ ગયા એમ જણાવવું. બાણાસુરે ઉપા-અનિરૂદ્ધને કેદ
પકડી મંગાવવા. બાણાસુરે જાનેને મારી નાંખવા ઉશ્કેરાવું. અનિ-
રૂદ્ધના આત્મજળ આગળ બાણાસુરની આસુરી શક્તિનો પરાજય.
બાણાસુરે તેને બાંધી સાગરમાં નાંખવો. વિધાત્રીએ ઉપાડી લેવો.

ટૂંસો.

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—દ્વારીકા.

નારદજીએ આવી શ્રી કૃષ્ણને અનિરૂદ્ધના પકડાવા વિષે કહેવું.
શ્રી કૃષ્ણ માયા દર્શન.

પ્રવેશ ૨ જો.

દેવી અનેશ્વી હીરાએ બ્રહ્માને ઊગાવી દમકુળનો દુનૈવો કરવો.

પ્રવેશ ૩ એ.

માંડી બનેલી ઉપાએ વનનાં પશુ પક્ષીઓને અનિરૂદ્ધને માટે પુછવું. ચિત્રલેખાએ અનિરૂદ્ધને લઇ આવવું. પ્રેમીનું મીલન. બાણાસુરે આવી બન્નેને શાણીતપુર લઇ જવાં.

પ્રવેશ ૪ થા.

પાનાજી ને માનાજીએ હીરા ને માકીને ગલરાવવા બનાવટી કહીએ કરવે. દગડુજીએ આવી કંઠાટમાં છુપાવું. ગંભીર ઘોંટાળો.

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ—બાણાસુરની રાજમહાલ.

અનિરૂદ્ધને જીવતો બાળી નાખવા બાણાસુરે તેને માયાવી કારાગૃહમાંથી બહાર લાવવો. અનિરૂદ્ધનો પ્રેમશ્રદ્ધા પાછળ પ્રાણુ-પેશુ કરવાનો અડગ નિશ્ચય. રાણીએ વચમાં પડતાં તેનો વધ કરવો. ઉકળતા તેલ પાત્રમાંથી શ્રી કૃષ્ણનું પ્રાગટ્ય. બાણાસુરે ભગવાનને જોઇ ઉશ્કેરાવું. ગદા મારવા જતાં ગદાનું આકાશમાં ઉડી જવું. સલા મંડપના સ્તંભો ઉખાડવા જતાં સ્તંભે સ્તંભે શ્રીકૃષ્ણ દર્શન. બાણાસુર મદમદન. શ્રીકૃષ્ણ પાસે તેણે ક્ષમા માગવી. શ્રીકૃષ્ણનું અભયવચન. રાણીને પૂનર્જીવન. ઉપા અનિરૂદ્ધ લઇ.

(અંતિમ ઉપસંહાર)

શ્રી મોરબી નાટક કંપનીનાં સચિત્ર મોઢાં પુસ્તકો.

દરેક કોમની સ્ત્રીઓને સદ્બોધ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
પાતિવ્રત્ય પ્રભાવદર્શક અત્યુત્તમ પુસ્તકો.

સુકન્યા-સાવિત્રી નાટક—(ભાષણો તથા
રંગબેરંગી બાવીસ સુંદર ચિત્રો
સહિત) મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

મહાસતી અનસૂયા નાટક—(નામદાર ગાયક-
વાડ સરકારના કેળવણી ખાતાએ
ધનામ તથા લાઇબ્રેરી માટે મંજૂર
કરેલું. ભાષણો તથા સુંદર ચિત્રો
સહિત.) મૂલ્ય ... રૂ. ૧-૮-૦

ભર્તૃહરિ નાટક—મોઢું (ભાષણો તથા સચિત્ર) રૂ. ૧-૮-૦

આંધરાજ, ત્રિવિક્રમ, ત્રિયારાજ, જગદેવ પર-
માર, રાણકદેવી, ચંદ્રહાસ, રાણા
રાજસિંહ એ પ્રત્યેકનું મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

ત્રેમીલાલ મૂલજીભાઈ આશારામ ઓઝા.

ઉષા કુમારી

નાટકનાં ગાયનો.

સૂત્રધાર—

૧

ગૌવરી તનય શ્રી ગણેશ,
 ઇશહે વરદે યશ મુદ્દે—
 શાંતીકરણુ તવ ચરણુ શરણુ દે—ગૌરી.
 રીદ્ધી સીદ્ધી મુક્તિ દાતા
 અશેષ કલેશ હર્તા
 અમ શીર કર ધર—શ્રી ગણેશ.
 અભરણુ ભર જય શ્રી દે તું—ગૌરી.

બાળાઓ—

૨

આર્ય તણે ઉજ્જવળ જેનાથી સંસાર,
 ધન્ય ધન્ય સતીઓનો ખેડેની અવતાર.
 ત્રિભુવનને નાથ તણા ચરણે નમાવતી,
 હરી હર વિરંચી સમાને ડાલાવતી;
 અહમ્મ્યા સીતા તારા ભારતની વીર બાળા,
 સદગુણુ કેરી શાળા—શીયળ સુમનની માળા;
 મળવ્યા જેણે વિશ્વમાંહી ભારત જયકાર—ધન્ય.

ઉપા, સાહેલીઓ—

૩

પુલમાળા ગુંથવા બાળા ઉપવનમાં જાતી
 વેલી લજ્જતી કઠી શી આછી આછી લચકાતી
 મદમાતી ઉર હરખાતી—ઉપવન.

બાળા ભરી નવ રાગ આ માનવ નિકુંજે જાય છે,
 માધવ તણાં દર્શન થતાં શી ઉર વિષે હરખાય છે;
 મધુ માસનાં દર્શન થતાં મધુ કોઝીલા શી ગાય છે,
 મધુ કુંજમાં મધુ વેલીઓ તર પુંજમાં લપટાય છે.

ઉપા, સાહેલીઓ—

૪

આવી લલીત ભાવના ભરી દીવ્ય સુંદરી,
 નીરંતર પ્રીયજન અંતર ભરશે—ત્યારે દેવ અવતરશે
 ત્યારે દેશ ઉદ્ધરશે.

દેશોદયના રમ્ય મનોરથ ઉજ્જવળ ઉર ધરશે,
 આત્મ ત્યાગનાં અમોઘ વૃત્તથી વિશ્વ વિમળ કરશે;
 વ્યાસ વાલ્મીકી સમા વિમલ નર જગ પાવન કરશે,
 ભારત ભૂમીની સ્વતંત્રતાના ધ્વજપટ ફર ફરશે
 દેશ અમ સ્વતંત્રતા વરશે.

ઉપા—સાહેલીઓ—

૫

પતી પદ રજ સેવાની કીમત કેમ આંકી અંકાય,
 કહે અલી મુખથી કેમ કહેવાય;
 દેવ પુનનનો મહિમા મ્હોટો જગમાં અલી વખણાય,
 કહે પછી પતી પુણ્યે શું થાય.

શુદ્ધ ભાવ ધરી દેવ પુજ્યે દિવ્ય દેહ ધરી સ્વર્ગ પમાયે,
કદવલ્લી સમ સીદ્ધી મળે અલી, જીવન ધન્ય થઈ જાય—કહે.
શીયળવતિ પતિ ભક્તિ પ્રભાવે દેવ સદન પ્રીય જીવન બનાવે,
નંદન વન—આંગણ વિકસાવે,

દેવ સ્વર્ગના ભરત બની જ્યાં સુવાસમાં લલચાય—કહે.

ઉપા—અનિરુદ્ધ—

૬

સ્વીકાર મહારાં સ્નેહ સમાં પુષ્પનો ઉપહાર,
હો રાજ તારો જીવનપર અનહદ ઉપકાર.
નિર્મળ આકાશમાંહી ઇંદુ કળા જેવી,
કુમારીકાની ભાવનાની ભવ્યતા ભરેલી;
એના પુલ પુલમાં ઉડે પ્રેમ પરીમળના પ્હાર—હો.
સદ્ભાવશાળી બાળા એ સુભગ ઉપા દેરી,
ભારતની ભવ્યતાની કીર્તી કળા જેવી;
અજબ તહારી માળાના અજબ છે પ્રકાર—હો.

હીરા—

૭

નારંગી લેજો માલણુ આવી કાશ્મીરથી,
નાની નારંગી હિર મળનું ગાલે નારંગી છાંય;
નારંગી સાલુડેથી તન નારંગી સોદાય—રે
નારંગી હૈડામાંથી રસ નારંગી ઉભરાય,
નારંગી રસીઆ સાથે રસ નારંગી લુટાય—રે

હીરા—માઠી

૮

પાનાણ—માનાણ

આ ખે પુલ લેજો બની,
કાકા જોડી મળી મઝાની;
ભાષ વાત નથી પુછવાની.

હૃદય સરોવર તટપર ઉઝ્યાં મોઢાં ને અણુમુલ,
કાકા બોલતું બુદ્ધ્યલ ભત્રીજા ડબ્બો મુલ;
હતા આજ સુધી બાયડીના કાકા વાઢા,
ક્યાં આજ સુધી કાકા ભત્રીજા વાઢા;
જોડી આ જુગતી મળી મેળવ્યા પ્રભુએ સાંધા—

ચિત્રલેખા—

૯

હુંતો ઉડતી બ્રહ્માંડ તણી વાડીએરે રાજ,
પુણ્ય પાપની ચીત્રેલ મારી પાંખડીરે રાજ.
નયન થાક્યાં નિહાળી જગત વાટડીરે રાજ,
કેંક ઉઝ્યા ઉઝ્યા ને દિવસ આથમ્યારે રાજ.
કેંક આથમી શશી સુરજની બેલડીરે રાજ,
જગત જુનાં થયાં ને હું તો અવનવીરે રાજ.

નારદ—

૧૦

મુરખ જન આંખ છતાં થઈ અંધ કરે અભિમાન
કરે અભિમાન (૩).
પ્રાણી માત્રનાં કર્મ સાક્ષી પણ ભાગ્યાધીન ભગવાન—
જગતમાં ભાવિ સદા બળવાન.
ધર્મ તણાં મુળ ક્ષેત્ર મણુએ દયા દિનતા દાન,
વિષય ભોગ મૂળ રોગનું વળી પાપ મૂળ અભિમાન—કરે.

હીરા-માઠી }
પાનાળ,
માનાળ. }

૧૧

શંખ શીરોમણી દમકુળ તમે હરીઆમાં પડજો,
બહેલો જમપુરીમાં પડજો;

જતાં તમે રસ્તામાં રસ્તામાં મરજો,
 સોનાપુર સીધા પરવરજો.
 દીકરીની દયા દીલે ધરજો,
 છોકરીઓ છેતરી ચાલીરે, ધરબારે વાઝ્યાં તાળાં;
 તમે ધીમે ધીકા મારોરે, દગડુજી ડંડાવાળા.

૧૨

દિવા-સાહેલીઓ—આછી આછી આ તરવર કેરી હાર
 કેશરવર જજો ભર્યારે,
 ગૌરીપુજન મદભર બહેન કે મંદીર સંચર્યારે.
 ધરી કર કુમકુમ કેશર થાળ,
 મુંદર મુક્તામણિ તણી માળ;
 નવ લજ્જવતી મનહર બાળ,
 કે-ઉર આશા ભર્યારે.
 જગત તણાં માતા પીતા ગૌરી અને ગૌરીશ,
 મનવાંચ્છીત વર આપશે પ્રસન્ન થશે પરમેશ.

ચિત્રલેખા—

૧૩

કાયા કુસુમ આ કારમું દીન ચારમાં વણસી જશે,
 પાણી પહેલાં પાળ બાંધી મનની મનમાં રહી જશે.
 ચીંતામણી સમ દેહ આ માગ્યા છતાં મળશે નહિ;
 પારસમણીના પાત્રમાં બીજા માગતાં જીંદગી જશે.
 પીતા મીથ્યા સંસારીઆની માયા આ જીંદગી ચાર દીનની,
 ક્ષણિક વૈભવમાં તાત શું લોભાયા આ જીંદગી ચાર દીનની.
 વિશ્વ સાગરનાં ભરતી ઓટ આવે,
 જીવન નૌકા તોફાને એ ચઢાવે;
 ભરદરીઆમાં અધવચ કુબાવે—આ જીંદગી.

અંક ૨ જો.

ઉપા—

૧૪

કોઇ કહેજો કોયલડીને ગાયા કરે
 ગાયા કરે—ન રીસાયા કરે.
 ધીમી ધીમી વસંત લહર વાયા કરે,
 આછી આછી આ આમ્ર ઘટા છાયા કરે;
 મારા હૈડાની મંજરી સુકાયા કરે,
 એ તો ગાયા કરે—ન રીસાયા કરે.

(કવિ ન્હાનાલાલ.)

ઉપા—

૧૫

યયું સ્વપ્ન મનોહર એક સખી મન વાણીથી વણુંન થાય નહિ,
 થયો પ્રેમજલે અભિષેક સખી ઉર હૃદય અપાર સમાય નહિ;
 સખી સાંજ સમે સરીતા-સરતી તટ ઉપર હું તો સંચરતી,
 પ્રતીમા પટ પીત ધરી ફરતી નીરખી નયને વીસરાય નહિ;
 સલુણે સહસા નીરખી મુજને-ધસી આવી હસાવી દ્રમે દ્રમને,
 પકડ્યો કર શું કહું એ દગને બળ બહુ કરતાં છટકાય નહિ;
 અધરામૃત પાન પ્રયોગ થયો પરીરંભણુ યોગે વિયોગ થયો,
 નીવીઅંધ પ્રઅંધજ મંદ રહ્યો પછીનું કળતાંય કળાય નહિ.

ઉપા—

૧૬

કોઇ જાજો એ હંસાના માનસની પાસ,
 કોઇ કહેજો આ બાળાના અંતરની આસ.
 તારી હંસીના હેડામાં, બળતા અંગાર,
 એની આંખલડી આંસુડાં સારે ચોધાર;
 ભાળ લેજો હો રાજ-ત્યાગી સરવરનો વાસ—કોઇ.

ધોર રાતલડી સરીખો આ ભાસે સંસાર,
માંહી દુખડાંની વીજલડી-કરતી ચમકાર;
પૂર્ણ કરજે હો રાજ-તારી પ્રેમીની ધ્યાસ.

હીરા-માડી }
માનો-પાનો }
દગડુલ,
વેલુલ.

૧૭

ખોલો ખોલો મારા ચતુર સુળણ,
લગનની કેવી છે લ્હાણ;
માવડી આપ મને પ્રાણ તણું દાન,
મામલો પહોંચશે આ સીધો મશાણ.
સુગા રહો માંડે તમારી મોકાણ,
કેમ કહો પાછા ફરી હવે આવશો;
ના ભાઈ ના
લગનની કહો હવે જન જોડી લાવશો,
ના ભાઈ ના-જનમાં નીકળ્યો અમારો આ જન.

ઉપા-સાહેલીઓ— ૧૮

ઉર આશ હતી કાં ઉદાસ બની જો પ્રીયજન નયનની ઝાંખી ચંદ્ર,
કાંઈ ખોલું અરે ઉર ખોલું કરી અણખોલ અલી કાં ઉભી રહી.
રસભાવ ભર્યા અધરોઝ સ્પુર્યા શી લાલી ગાલે છવાઈ રહી,
જગાડ જઈને પ્રીય અવીલંબે વાટ તું કોની જોઈ રહી,
પ્રીયતમ જમવ જમવ જઈ બહેન;
લલના લલીત કંઠ હલકારે અલી કંઈ મંજુલ મંજુલ—મા.
નયનના વીજલડી ચમકારે, પ્રીતમ તણી માર્ગદર્શની યા;
નયને તને આજ મદયાં, મદધેન પ્રીતમ જમવ જમવ બહેન.

ઉપા-સાહેલીઓ—

૧૯

જાલમની સંગે વીંટાશે તું વેલડી,
 પંખી પંખીણીની બનશે સુખેલડી;
 સમજશે ભેદો સંસારના સાહેલડી,
 બાળા-અલખેલડી-કાંચનની વેલડી.
 અલ્પચર્ય લાવનામાં રમતી કૌમાર કુંજે, ભમતી
 શું જાણું શૃંગાર તણા ભેદો સાહેલડી;
 એકલડી જાણી બનાવો ના ઘેલડી.

ઉપા-અનિરુદ્ધ—

૨૦

પ્રીયતમ આબ્યા આંગણે તનના કરું સીતાર,
 ગાવા સંગીત પ્રેમનાં રગરગ વાગે તાર;
 જીવન સખી રવીકારજે વહાલા, જીવન ચરણે ધરે બાળા;
 જીવન વીણા જગવનારાં, જીવન સખી વાક્ય આ તારાં;
 પ્રીયજન નયનનાં દર્શન પામી, લવસાગરનાં દુઃખો વીરામી,
 સ્નેહ સુધા ધારા—મળી મને.

૨૧

નાચનારીઓ—ગુન્દેપે ઝુલ્ફે બાંદે કતા રહી

વૈ વૈ અસ્તર ગીદી દાડા મહેબુબાન ગુલે
 અનારદી—તોબા તોબા.

શાનેપે ઝુલ્ફ ઝુલ્ફમેં દીલ દીલમેં હસરને
 ધત્તા તો બોજ શરપે ન જાકત કહાં રહી—
 ઝુલ્ફ લટકાકે વો દીલ હમસુએ બાઝાર ચલા,
 શોહરા હર તરફસે ચલા માર ચલા માર ચલા.

—:૦:—

અંક ૩ જો.

અષ્ટપદરાણીઓ—

૨૨

સખીઓ અંમરાપુરી આવાસ વસાવ્યા આંગણેરે આજ,
 સ્નેહ ને મણીમય મંડપ આજ વિરાળ્યા મૃણ્મયંદ્ર માહારાજ.
 ચંદ્ર ચડ્યો અટારીએ, અનીત્ર ચડ્યો આકાશ;
 તારક મંડળ નીરખતું, દીવ્ય અમારા રાસ.
 વદન એને પૂર્ણ ચંદ્ર ઝલકાય, હૃદય એના તેજ ઝીલેરે આજ;
 નયન એના દીવ્ય તેજ ઉલરાય, કે આત્મન તૃષા છીપેરે આજ.
 એને વીસ્તૃત લવ્ય લલાટ, વિરાટની પ્રભા ઝગેરે આજ.

સત્યભામા—

૨૩

શ્યામ રંગ સમીપે ન જાવું મારે આજ થકી—શ્યામરંગ.
 જેમાં કાળાશ તે સહુ એકસરખું સર્વમાં કપટ હશે આવું
 કસ્તૂરીની બીંદી તે કંઈ નહીં લાલે કાળજી ના
 આંખમાં સમ્ભવું—મારે.
 કેઝીલાતો શબ્દ સુણું નહીં કાગવાણી શુકનમા ન લાવું—મારે.
 નીલાંબર કાળી કંચુકી ના પહેડેં જમુનાના નીરમાં
 ન નદાવું—મારે.

હીરા-માકી
 દગડુ, પાનાણ, }
 માનાણ

૨૪

હ્યો પીતાણ પ્રણામ, જઈએ અમારે ગામ,
 હવે રામ રામ રામ.
 ઘર પુટયે ઘર જાય, જગમાં હાંસીતો થાય,
 આનું નામ નામ નામ.

દેવાળાં દીકરીએ કાઢ્યાં, હમડુનું ઘર બગડ્યું;
જળ બીજાવી સોનેરી ભાષ, લાઘ આલ્યા અમે લગડુ,
કેવા જીત્યા અમે ઠીક હાર્યાં તમે;
બાજી બગડી ગઈ કામ વંદ્યું તમામ—દયો.

ક્રિષ્ણ—

૨૫

મેંતો પ્રીતમની પાછળ ફરી લીધી,
ફરી લીધી ખલક ખારી કીધી;
આજથી જન જગતના કે પ્રેમ કદી કરશે નહિ,
કુમળા કુમારા જીગરમાં અંગારને ભરશે નહિ;
બળશે ચિતામાં જન્મભર કાચાં રહેશે કાળજાં,
આ ભવ બગડશે તમારો જન્માંતરે ઠરશે નહિ;
આપ વીતી મેંતો જગતને કીધી.

ચિત્રલેખા—

૨૬

વસમે પ્રીતીનો પંથ (૨) છે વસમે,
પ્રીતીનો પંથ જેનો પામે નહિ કોઈ અંત.
માર્ગ ભરેલા કાંટાના જ્યાં કેવળ નજરે પડતા,
ડગલે નિરાશાના ફુંગર નડતા જ્યાં મુઝાયા મોટા મહંત;
પ્રીત રસાયણ પીતાં—મીઠાં જીરવતાં નડતાં,
નશે ચઢે જેનો આકરો એ તો જીરવે શંકર જેવો સંત.

અનિરુદ્ધ—

૨૭

અમર આત્મા અમારો છે મરણ દરકાર શા માટે,
મરી જાણે જે જન્મીને જીવન દરકાર શા માટે.
જગતમાં પ્રાણી કેં મરતાં મરીને જન્મતાં પાછાં,
બધાં ઘટમાળમાં ફરતાં પછી તકરાર શા માટે.

ચૂક્યો જે લક્ષ્ય જીવનનું ગયો તે જાંઘી દારી,
જીવ્યો તે ના જીવ્યો જગમાં મરણ દરકાર શા માટે.

હીરા, માકી }
પાનો, માનો }
દગડુ, વેલજી }

૨૮

નટખટ નીદ્ય નાવલીયેરે મને ભોળીને ભરમાવી,
અમે ઘોળામાં ધુળ ધાલીરે અહીં આવી લાજ ગુમાવી;
જાઓ જીવજી છે જીહાઓત્રા જાણ્યા તમારા ઢંગ;
કહેવું કૈંક ને કરવું કૈંક, એ નહોય પ્રીતીના રંગ.
તમે ફાળ્યા નહીં દમકુજી, અમે હાર્યા જીતી બાજી;
છે બને લુચ્યા પાજી, અમે અજબ જમાવ્યો

રંગ ઢંગ—મને.

અનિરૂદ્ધ—

૨૯

નાશવંત નર દેહ નકામો મનમાં કાં કુલે માનવી,
ચીત્ર વિચીત્ર છે વિશ્વ રંગતું, ભરમે કાં ભૂલે—જીવડા.
છંદ જળો નીરખી તું મનમાંહી કાં રળીઆત છે,
માટી તણો સંસાર આ સૌ માટીની મહેલાત છે;
માટીની માનવ જાત છે આ માટીનો ચળકાટ છે,
છે ચાર દિવસની ચાંદની અંતે અંધારી રાત છે.

બધાં—

૩૦

અમારો ભારત જય પામે,
દીવ્ય ભાવના એજ અમારી ઐક્ય સદા જામે.
કર્મ પર ધર્મ વિજય પામે, પ્રીતી પર નીતી વિજય પામે;
અજય પર વિજય વિજય પામે ભીજતા અભીજતા પામે.

(ઉપસંહાર)

નામદાર વાઇસરોય સાહેબ.

બહાદુર ના. ઓનરેબલ સરજનન જનરલ મરહુમ સર હ્યુકીસ પારડી કે. સી. એસ. આઇ., એમ. ડી., ડીરેક્ટર જનરલ ઑફ મેડીકલ સર્વીસવાળા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વૉર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર ઑફ સ્ટેવર્ટ સી. આઇ. ઈ. કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર, આઇ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડોક્ટરો અને અંગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે. તે હોસ્પીટલમાં, રાજ્ય મહારાજાઓ, નવાબો, નામદાર સરકારના ધારાસભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, શેસન્સ જજને, કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, ડેપ્યુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઑફ પોસ્ટઓફીસ, નામદાર ઈન્ડિઆ સરકારના કૉમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલયન ઑફીસર, પોલીટીકલ એજન્ટ, યુરોપીઅન સીવીલ સરજનન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ. એમ. એસ., એમ. ડી.ની ડીગ્રી ધરાવનારાઓ, મોટા ડોક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીઅન અમલદારો અને ગૃહસ્થોમાં આદરશાહી યાકુતી નામની જગ જાહેર દવાખાનું વપરાય છે.

આદરશાહી યાકુતી.

અમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવેછે. પુરૂષાતન કાયમ રાખેછે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડેછે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરું પુરૂષાતન આપેછે. ખરી મરદાઇ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ જાતની પરેશની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબ્બી એકના રૂ. દશ.

ડોક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠિયાવાડ.

મીં અમૃતલાલ	ઝવેરાતની	મન પસંદ અને
ખોખાણીની અગંત	નવી દુકાન.	શોભીત સોના, ચાંદી
દેખરેખ નીચે		અને હીરા મોતીના
ચાલવું ખાતું.	ચોખ્ખો માલ,	ફેશનેબલ દાગીના
	વ્યાજબી દામ.	સ્ટોકમાં તૈયાર
		રહેછે.

ચંદુલાલ એલ. ખોખાણી એન્ડ કું.

ઝવેરીઓ.

માલ પાછો આપતી	ઠેકાણું:—	ખાત્રી કરવા એક
વખતે મજૂરી કાપી	લક્ષ્મીદાસ ખીમજી	વખત પ્રધારવાની
પડતર ભાવથી નાણાં	મારફીદ સામે.	ખાસ વિનંતી કર-
પુરાં આપવાની	ટેલી. નં. ૬૯૬.	વામાં આવેછે.
ગેરંટી આપીશું.	ટેલી. એડ્રેસ:—	આવ્યા પછી ખીજે
	"Hemvanti."	જવું ગમશે નહિ.

જાહેર ખખર.

નીચેનાં પુસ્તકો મોરબી નાટક કંપનીનો જ્યાં મુકામ હોય ત્યાંથી, તથા મુંબઈમાં શુકસેલર એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુંપની ઠે.કાલજાદેવી રોડ અને અમદાવાદમાં મહાદેવ રામચંદ્ર જાગૃષ્ટેની દુકાનેથી તથા વડોદરામાં શુકસેલર મોહનલાલ મનસુખરામ ઠે. લહેરીપુર દરવાજા પાસેની દુકાનેથી રોકડી કીંમત મોકલી અમર વેલ્યુપેબલ પાર્સલથી મંગાવી લેવાં.

સુકન્યા સાવિત્રી નાટક મોટું	ચંદ્રહાસ નાટક મોટું	૧-૦-૦
(સચિત્ર) ૧-૮-૦	સદર ગાયન...	૦-૪-૦
સદર નાટકનાં ગાયન ૦-૪-૦	કંસવધ નાટકનાં ગાયન	૦-૪-૦
ભતૃહરિનાટક મોટું(સચિત્ર) ૧-૮-૦	વીરબાળા નાટકનાં ગાયન	૦-૪-૦
સદર ગાયન ... ૦-૪-૦	દેવયાની નાટકનાં ગાયન	૦-૪-૦
સતી અનસૂયા નાટક મોટું	રાજતરંગ નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
(સચિત્ર) ૧-૮-૦	વિશુધવિજયનાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
સદર ગાયન... ૦-૪-૦	સરસ્વતી નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
ચાંપરાજ નાટક મોટું ૧-૦-૦	શુદ્ધદેવ નાટકનાં ગાયન	૦-૪-૦
સદર ગાયન... ૦-૪-૦	રમારણુજીત નાટકનાં	
રાજસિંહ નાટક મોટું ૧-૦-૦	ગાયન...	૦-૪-૦
સદર ગાયન... ૦-૪-૦	મદાલસા નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
રાણુકદેવી નાટક મોટું ૧-૦-૦	અંબરીષ નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
સદર ગાયન... ૦-૪-૦	ભાવિપ્રાણસ્યનાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
ત્રિચારાજ નાટક મોટું ૧-૦-૦	શૃંગીઝપિ નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
સદર ગાયન... ૦-૪-૦	પુનર્જન્મ નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
ત્રિવિક્રમ નાટક મોટું ૧-૦-૦	બલિરાજ નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
સદર ગાયન... ૦-૪-૦	ગિષાકુમારી નાટકનાં ગા.	૦-૪-૦
જગદેવપરમાર નાટક મોટું ૧-૦-૦		
સદર ગાયન... ૦-૪-૦		

પ્રેમીલાલ મૂલજી આશારામ ઓઝા.

